

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D1/1/H.U.-01/1 (Önaraştırma)

Karar Sayısı : 01-56/554-130

Karar Tarihi : 20.11.2001

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M.Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : Dr. Kemal EROL, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER, Mustafa PARLAK

B- RAPORTÖRLER: Harun ULU, Şenol KOCAER

C- ŞİKAYET EDEN: - Aslı Kimya Petrol Ürünleri ve Isı Sistemleri İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Çanakkale Asfaltı Cumhuriyet Cad. No:4 Koyundere,
Menemen-İzmir

D- HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILAN

- Petrol Ofisi A.Ş.
Eski Büyükdere Cad. No:37 Maslak-İstanbul

E- DOSYA KONUSU: Petrol Ofisi A.Ş.'nin parafinin hammaddesi olan light wax pazarındaki hakim durumunu kötüye kullandığı iddiası.

F- İDDİALARIN ÖZETİ: Aslı Kimya Petrol Ürünleri ve Isı Sistemleri ithalat İhracat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. (Aslı Kimya)'nin, parafin üretmek için tesis kurduğu, ancak parafinin hammaddesi olan "light wax"ın dağıtımında tekel olan Petrol Ofisi'nin (POAŞ) mal vermeyi kesmesi üzerine tesisin faaliyetlerinin durdurulduğu iddia edilmektedir.

G- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 8.8.2001 tarih ve 3339 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 21.9.2001 tarih, D1/1/H.U.-01/1 sayılı İlk İnceleme Raporu, 2.10.2001 tarih, 01-46 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesinin ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, aynı Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca, 00-46/474-M sayı ile önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

İlgili karar uyarınca düzenlenen 13.11.2001 tarih ve D1/2/H.U.-01/2 sayılı Önaraştırma Raporu 16.11.2001 tarih, REK.0.05.00.00/114 sayılı Başkanlık önergesi ile 20.11.2001 tarih ve 01-56 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek, karara bağlanmıştır.

H- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda; POAŞ'ın müşteri sözleşmesini yenilememek suretiyle Aslı Kimya'ya mal vermeyi kesmesinin 4054 sayılı Kanun'un

6. maddesini ihlal etmediği, dolayısı ile anılan teşebbüs hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığı ifade edilmektedir.

İ- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. Ürün Pazarı

Ham petrol rafine işlemlerinin en son basamağında, madeni yağ üretiminde kullanılan "light neutral" elde edilmektedir. Waxlar, light neutralin içinde bulunan sonucu bir maddedir. Bu nedenle, light neutraldan ayrıştırılması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, rafineriler ticari amaçla doğrudan wax üretimi yapmamakta, bu ürünler madeni yağ üretimi sırasında kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Waxlar ergime ve sahip oldukları yağ oranına göre light wax, heavy wax, spindle wax ve bright wax olmak üzere dört çeşittir.

Waxlar parafin üretiminde kullanılırlar. Ham parafin içinde %20'ye kadar yağ barındırmakta ve bu ürünün parafine dönüştürülmesi amacıyla içindeki yağ oranının belli bir seviyeye indirilmesi ve "de-oiling" işlemlerinden geçirilerek rafine edilmesi gerekmektedir. Parafin rafinasyonunda başlıca iki teknik bulunmaktadır. "Sweating" (terletme) tekniği ile waxlardaki yağ çeşitli proseslerle terletilerek ayrıştırılmaktadır. Yağın ayrıştırılmasıyla elde edilen parafin, beyazlatma ve şeffaflaştırma işlemlerinden geçirilip kalıplandıktan sonra pazara sunulduğu gibi, bazı diğer katkı maddeleri ile özel amaçlı parafin üretiminde de kullanılmaktadır. Waxlardan parafin üretiminin diğer bir tekniği de "solvent ekstraksiyon" tekniğidir. Bu prosesle waxlar kimyasal tepkimelerle parafine dönüştürülmektedir.

Parafin üretim tekniklerinden terletme metodu, solvent ekstraksiyon metoduna göre daha basit teknoloji ve az yatırım gerektiren bir üretim metodudur. Solvent ekstraksiyon yoluyla parafin üreten bir tesisin maliyeti en az 10 milyon ABD Doları'dır. Diğer taraftan, bu tesisin rantabl çalışması için yıllık en az 20.000 ton parafin üretilmesi gerekmektedir. Gerek sermayenin, gerekse parafin üretiminde girdi olarak kullanılan light waxın kıtlığı nedeniyle ülkemizde sadece terletme metodu ile üretim yapılmakta, solvent ekstraksiyon metodu ile üretim yapan tesis bulunmamaktadır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, ülkemizde mevcut teknoloji ile parafin üretiminde kullanılmaya uygun tek wax çeşidinin light wax olduğu, solvent ekstraksiyon tekniği ile parafin üretimi yapan tesis bulunmadığı için heavy waxtan parafin üretilmediği dikkate alınarak, ilgili ürün pazarı "light wax pazarı" olarak belirlenmiştir.

I.1.2. Coğrafi Pazar

Light waxın satış alanları itibarıyla ilgili coğrafi pazar Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak tespit edilmiştir.

I.2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

I.2.1. İlgili Pazar Hakkında Genel Bilgiler

Madeni yağ üretiminde kullanılan "light neutral" ülkemizde yalnız Tüpraş Aliağa Rafinerisi tarafından üretildiğinden, waxların üretimi de aynı rafineride

gerçekleştirilmektedir. 1970'li yıllardan itibaren parafin üretimi yapan teşebbüslerin kurulmasına bağlı olarak waxlar için ayrı bir pazar oluşmuştur. Pazarda 1994 yılına kadar 8-15 teşebbüs etkinlik göstermiş ve wax arzı, talebini karşılamıştır. Ancak 1994 yılından itibaren parafin talebinin ihracattaki artışa bağlı olarak artması neticesinde wax arzı, talebini karşılayamaz duruma gelmiştir.

Light waxta arz açığının ortaya çıktığı 1994 yılına kadar söz konusu ürün Tüpraş tarafından üretilmiş ve dağıtılmıştır. Ancak hammadde darlığı nedeniyle Tüpraş light waxın dağıtım işini 1994 yılında POAŞ'a devretmiştir.

Wax dağıtımının POAŞ'a devredilmesinden sonra mevcut arz açığı nedeniyle firmalar arasında ortaya çıkacak eşitliklessnessleri gidermeye yönelik olarak kota sistemi oluşturulmuştur.

Light waxın ithal edilmesinin önünde hukuki bir engel bulunmamaktadır. Ancak, söz konusu ürünün ithal edilebilmesi için denizyolunun kullanılması ve oda sıcaklığında donucu bir niteliğe sahip olması nedeniyle, en küçüğü 4.000 ton tonajlı özel gemilerle taşınması gerekmektedir. İç pazardaki firmaların kapasitelerinin küçük, sermayelerinin de yetersiz olması nedeniyle böyle bir ithalat gerçekleştirilememekte, dolayısıyla iç pazardaki arz eksikliği ithalat yoluyla da kapatılamamaktadır. Başka bir ifadeyle, ithalatın önünde hukuki bir engel olmamasına rağmen, ekonomik nedenlerden dolayı light wax ithalatı yapılamamaktadır.

I.2.2. Yapılan İnceleme

I.2.2.1. POAŞ'ın Kota Sistemi

POAŞ'ın kota sistemi, önce müşterinin toplam üretimden alacağı oransal payın belirlenmesini, daha sonra Tüpraş tarafından yıl içerisinde üretilen toplam üründen müşterinin payına düşen miktarın kendisine teslim edilmesini içermektedir.

Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden; 1995 yılında kotaların, müşterilerin önceki yıllara ait mal alım ve üretim miktarları ile tesislerinde yapılan incelemeler sonucunda belirlendiği anlaşılmıştır. Buna göre, teşebbüslerin 1995 yılına ilişkin light wax kotaları aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1- 1995 yılı light wax kotaları

Firma Adı	POAŞ Kotası (%)
Baykim + Türkeli	11.50
AGS	20.00
Işıksan	1.70
Öztin Kimya	18.00
Deskim	6.00
Mercan Kimya	8.60
Ar Kimya	7.50
Tepar + Petyan	15.50
Delen Petrol	3.70
Sümerbank	2.00
Mehmet Yazgan	3.00
Mohan Kimya	1.00

İnka Kimya	0.50
Kristal Kimya	1.00

Kotalar her yıl yeniden belirlenirken, müşterinin önceki yıllara ait light wax alımı, parafin üretimi ve POAŞ'la olan ticari ilişkilerinde sorun olup olmadığı dikkate alınmaktadır. Kotasının altında mal alan müşterilerin almadıkları miktar diğer müşteriler arasında paylaştırılmaktadır. Bu çerçevede, şirketlerin kotaları 2000 yılı için aşağıdaki şekilde oluşmuştur:

Tablo 2- 2000 yılı kotaları

Firma İsmi	POAŞ Kotası (%)
Mercan Kimya	12
Ar Kimya	6
Öztin Kimya	17
Baykim Kimya	15
Petyan Parafin	14
Delen Petrol	2
AGS Kimya	24
Deskim Kimya	5
Kristal Kimya	1
Işıksan Kimya	3
Yazganlar	1

POAŞ satış fiyatını, Tüpraş tarafından tespit edilen fiyat üzerine %5 oranında kar ekleyerek belirlemektedir. Bu fiyatlar bütün müşteriler için geçerli olmakta ve bu fiyat dışında satış yapılmamaktadır.

Light wax müşterileri POAŞ'la madeni yağ bayilik sözleşmeleri ile benzer hükümler içeren 5 yıllık bayilik sözleşmesi imzalamaktadır.

I.2.2.2. Petrol Ofisi A.Ş.

POAŞ, faaliyetlerine 1941 yılında kamu kuruluşu olarak Petrol Limited ünvanıyla başlamış, 5.9.1990 tarihinde özelleştirilmek üzere Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığına devredilmiştir. POAŞ'ın %51 oranında hissesi blok satış yöntemiyle 24.7.2000 tarihinde özelleştirilmiş olup, şirket sermayesinin %51'lik hissesi İş Doğan Petrol Yatırımları A.Ş.'ye, %42,3'lük hissesi Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na, %6,7'lik hissesi ise diğer ortaklara aittir.

Önaraştırma çerçevesinde raportörlerin görüştüğü POAŞ Madeni Yağ Direktörü ve Distribütör Satışları Müdürü özetle; arzın kısıtlı olması nedeniyle talebi karşılayabilmek amacı ile POAŞ'ın kota sistemini geliştirdiği, şirketlerin kotalarının 1990 yılı öncesindeki mal alışlarına bakılarak oransal olarak düzenlendiği, piyasanın daha iyi işlemesine yönelik olarak çeşitli kota alternatiflerinin düşünüldüğü, ancak yaklaşık 10 yıldır uygulanmakta olan oransal kota sisteminden daha işlevsel bir kota sisteminin oluşturulamadığı, POAŞ'ın 1993-2000 yılları arasında, arzın kısıtlı olması ve hali hazırdaki müşterilerin kapasite kullanımlarının düşük olması nedenleriyle yeni

müşteri kabul edilmediği, 2000 yılında ilk olarak Aslı Kimya ile sözleşme yapıldığı açıklamalarında bulunmuşlardır.

Ayrıca söz konusu yetkililer, Aslı Kimya'nın sözleşmesinin yenilenmemesi ile ilgili olarak aşağıdaki gerekçeleri ileri sürmüşlerdir;

"a-Aslı Kimya, POAŞ yetkililerinin parafin tesisi kurulması halinde kendilerine light wax verileceği konusunda güvence verdiklerini ileri sürmektedir. Ancak Aslı Kimya bu güvenceyi kimin verdiği konusunda bir açıklama veya belge sunamamaktadır. Dolayısıyla yapmış olduğu yatırımın atıl olarak kalmasından şirketimiz mesul değildir.

b-Aslı Kimya'nın talep ettiği mal miktarının karşılanması diğer daimi müşterilerimizin kapasite kullanım oranlarının iyice düşmesine neden olacaktır.

c-Aslı Kimya anlaşma hükümlerine uymayarak aldığı light waxı kendi üretiminde kullanmak yerine Ordu ilindeki bir firmaya sattığı yönünde izlenim edinilmiştir.

d-Öte yandan söz konusu firma ortaklarının kamu düzenini bozucu oluşumlar içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Şirket politikamız gereği dürüst bayilerle çalışmak esastır. Aynı şekilde söz konusu firma yetkilileri şirketimizle olan ilişkilerinde hadlerini aşan davranışlarda bulunmuşlardır."

I.2.2.3. Aslı Kimya Petrol Ürünleri ve Isı Sistemleri İth. İhr. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kuruluşu 12.4.2000 tarihli Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edilen şirket iki ortaklıdır. Önaraştırma çerçevesinde raportörlerin görüştüğü Şirket İşletme Müdürü aşağıdaki açıklamalarda bulunmuştur:

" ...2000 yılına kadar bu binada başka bir işte faaliyet gösteriyorduk. 2000 yılı Ocak ayında parafin üretimi yapmaya karar verdik. Çünkü parafine yönelik talebin oldukça iyi durumda olduğunu biliyorduk... 4-5 ay gibi bir süre içerisinde kendi imkanlarımızla ısıtma-soğutma tesisatını kurduk. Parafin pazarına girmeden önce piyasadaki mevcut firmalar veya tüccarlarla görüşmedik. Dolayısıyla light wax arzının kısıtlı olduğu ve Petrol Ofisi'nin light wax satışlarında kota uyguladığını bilmiyorduk... Tesis kurmadan önce Tüpraşla görüştük. Tüpraş yetkililerinin light waxın POAŞ tarafından dağıtıldığını söylemeleri üzerine POAŞ İzmir Bölge Müdürlüğüne başvurdum. POAŞ yetkilileri tesisin kapasite raporunun sunulması halinde yan ürün müşteri sözleşmesi yapılabileceğini söylemiştir. Tesis kurmamızın ardından POAŞ'la yan ürün müşteri sözleşmesi imzaladık. Bu olaylar POAŞ'ın özelleştirilmesinin öncesinde olmuştur.....Söz konusu sözleşmenin 1 yıllık olduğunu imzaladığımız zaman farketmedik. POAŞ'la yapılan müşteri sözleşmesinin 1 yıllık olduğunu sonradan farkettik... Şimdiye kadar light waxı rafineriden alıp direkt olarak dışarı satmamız söz konusu olmamıştır. Ordu ilindeki Ant Kimya'ya işlenmiş parafin satıyoruz."

I.2.3. Değerlendirme

I.2.3.1. POAŞ'ın Kota Sisteminin Değerlendirilmesi

Bazı pazarlarda ürün arzının kısıtlı olması, buna karşın talebin yüksek olması neticesinde ortaya çıkan arz açığı nedeniyle kota sistemleri uygulanmaktadır. Bu sistemde ürün, çeşitli kriterler çerçevesinde belirlenen kotalara göre müşterilere dağıtılmaktadır.

Söz konusu kota uygulamalarının diğer bir özelliği kıt olan kaynağın arzı artırılmadıkça tekel konumundaki firma tarafından yeni müşteri kabul edilmemesidir. Bu durumun ekonomik olarak gerekçesi bulunmaktadır. Firmaların üretim maliyetleri belirli bir üretim miktarına kadar yükselmekte ve bu miktardan sonra düşmeye başlamaktadır. Maliyetlerdeki bu düşüş, üretimin artmasına bağlı olarak sabit birim maliyetinin azalmasından, pazarlama ve şirket organizasyonunun daha verimli bir hale getirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan, firmanın etkin olarak çalışacağı ve kara geçeceği bir üretim düzeyi bulunmaktadır. Bu üretim düzeyinin altında, firmanın satış fiyatları maliyetlerini karşılayamamakta ve firmanın zarar ederek pazardan çekilmek zorunda kalmasına neden olmaktadır. Öte yandan firmaların iç ve dış pazarda rekabetçi bir yapıya sahip olması için maliyetlerinin en düşük seviyede bulunması, ürünün kalitesinin yüksek olması, araştırma-geliştirme çalışmalarına ve pazarlama-dağıtım sistemlerinin iyileştirilmesine de kaynak ayrılması gerekmektedir. Bu ise firmanın kara geçtiği üretim miktarından daha fazla üretim yapması, başka bir ifadeyle firmaların üretim açısından belirli bir büyüklüğe ulaşmasıyla mümkündür.

Söz konusu durum POAŞ'ın yeni müşteri kabul etmeme yönündeki davranışı için de geçerlidir. Şöyle ki; piyasada mevcut 11 firma kapasitesinin altında üretim yapmaktadır. Bu firmalardan Tepar, AGS ve Baykim firmaları üretimlerinin büyük bölümünü ihraç etmektedir. Söz konusu firmalar ürünlerinin kalitesini artırmaya ve yeni ürünler geliştirmeye yönelik olarak Ar-ge çalışmalarına da kaynak ayırmakta ve 20'nin üzerinde parafin çeşidi üretmektedir.

Parafin üreticisi firmaların yıllık light wax alımlarının 2000 yılında aşağıdaki şekilde gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 3- Yıllık Light Wax Alımları

Firma İsmi	Miktar (Ton)
Mercan Kimya	2.927
Ar Kimya	1.213
Öztin Kimya	3.702
Baykim Kimya	3.355
Petyan Parafin	3.078
Delen Petrol	337
AGS Kimya	5.489
Deskim Kimya	921
Kristal Kimya	109
Işıksan Kimya	596
Yazganlar	351

Bu tablodan da görüleceği üzere, piyasadaki 6 firma tahmini kara geçiş düzeyi olarak belirlenen yıllık 1.200 ton'dan daha fazla hammadde almaktadır. Ayrıca bu firmalar Ar-ge çalışmalarına kaynak ayırabilen, ihracat üzerine yoğunlaşan firmalardır.

POAŞ'ın light wax talep eden tüm firmalara mal vermesi ve bunun sonucunda piyasaya yeni girişlerin olması halinde, parafin pazarındaki mevcut kapasite kullanım oranı daha da düşecek, her firmanın alabileceği hammadde miktarı düşeceği için,

piyasadaki firmaların üretim miktarları da azalacak, üretim maliyetleri artacak ve fiyatlar yükselecektir. Bu durum, piyasadaki hiçbir teşebbüsün çıkmasına neden olmasa dahi, kaynakların verimsiz kullanılmasına ve dış piyasalardaki rekabet gücünün kaybolmasına neden olacaktır.

Dosya mevcudu bilgilerden, POAŞ'ın belirlediği kota sistemi ve fiyatlandırmanın, parafin piyasasında faaliyet gösteren firmalar arasındaki rekabeti bozup bozmadığına ilişkin olarak görüşmelerde bulunduğu ve kotaların belirlenmesinde POAŞ'ın objektif davrandığı, piyasadaki rekabeti etkileyecek davranışlarda bulunmadığı müşterilere fiyat bakımından ayrımcılık yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

I.2.3.2. Mal Vermeyi Kesme Yoluyla Hakim Durumun Kötüye Kullanılması

- Mal vermeyi reddeden teşebbüsün hakim durumda olması

Söz konusu davranışın rekabet hukuku ihlali sayılması için bu eylemi gerçekleştiren teşebbüsün ilgili pazarda hakim durumda bulunması gerekmektedir. İlgili pazarda, TÜPRAŞ ilgili ürünün üretilmesinde, POAŞ ise ilgili ürünün dağıtımında tekel, dolayısıyla hakim durumdadırlar.

- Teşebbüsün bazı müşterilere mal satarken bazılarına ürün vermeyi reddetmesi

Ürün satmayı reddetmek suretiyle hakim durumun kötüye kullanılması, teşebbüsün bazı alıcılarına ürün satmaya devam etmesine karşılık bazılarına ürün vermeyi reddetmesi halinde ortaya çıkmaktadır. POAŞ diğer alıcılarla özelleştirmeden önceki dönemde yapılmış olan sözleşmelerini sürdürmekte olup, sadece yürürlük süresi dolan Aslı Kimya'nın sözleşmesini yenilemeyi reddetmiştir.

- Hakim durumdaki teşebbüsün uzun süre mal vermekte olduğu müşterisine mal vermeyi reddetmesi ve mal vermeyi kesmenin objektif gerekçelere dayanmaması

Ürün satmayı reddetme davranışının hakim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilmesi için hakim durumdaki teşebbüs ile alıcı arasında uzun süreli düzenli bir ticari ilişkinin var olması gerekmektedir.

Parafin pazarına en son giriş 1993 yılında olmuştur. Aslı Kimya dışındaki teşebbüsler 1995 yılından itibaren POAŞ'la bayilik sözleşmesi imzalamış olan daimi müşterilerdir. POAŞ'la Aslı Kimya arasında düzenli bir ilişkinin var olduğunu söylemek mümkün görülmemektedir. POAŞ, Aslı Kimya'nın ilk defa mal talep etmesi üzerine bu talebe olumsuz yanıt vermiş, daha sonra, yıl sonuna kadar bir miktar mal vermeyi kabul etmişse de 1 yıllık süre sonunda sözleşmeyi yenilememiştir. Başka bir ifadeyle, Aslı Kimya ile POAŞ arasında ticari ilişkinin başlamasından itibaren sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, Aslı Kimya'nın POAŞ'ın düzenli bir müşterisi olarak kabul edilemeyeceği kanaatine varılmıştır.

İlgili davranışın kötüye kullanıma sayılmasının en önemli şartı ise satışı reddetmenin objektif olarak haklı gerekçelere dayanmamasıdır.

Bu çerçevede, POAŞ'ın sözleşmenin yenilenmemesi ile ilgili olarak ileri sürdüğü gerekçelerin incelenmesi gerekmektedir.

- Sözleşmenin siyasi baskı ile imzalanması

POAŞ yetkilileri, özelleştirme öncesinde Aslı Kimya'nın POAŞ'tan siyasi baskı ile mal almaya çalıştığını, bu çabalar sonunda POAŞ'ın özelleştirilmesinin son aşamasına gelindiği 2000 yılı Temmuz ayında sözleşme imzalandığını, sözleşmenin altında imzası bulunan görevlilerin özelleştirmenin ardından şirketten ayrıldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca yetkililer, light wax ve diğer yan ürün müşterileriyle 5 yıllık bayilik sözleşmesi imzalanmasına rağmen, Aslı Kimya ile 1 yıllık müşteri sözleşmesinin yapılmasının; sözleşmenin, light waxında dahil olduğu bütün yan ürünleri alınabileceğine ilişkin birinci maddesinin üstü çizilerek ve "sadece Aliağa ürünü light wax" yazılmış olmasının ve Aslı Kimya'nın tesis kurulması durumunda kendisine mal verileceği yönünde güvence verildiğini iddia etmesine rağmen bu güvenceyi kimin verdiğiyle ilişkin bir açıklama veya belge sunmamasının, bu işin siyasi çaba ve aceleyle yapıldığının kanıtı olduğunu ifade etmişlerdir.

- Aslı Kimya'nın POAŞ'a yönelik davranışları

POAŞ yetkilileri, sözleşmenin imzalanmasından sonra Aslı Kimya'nın talep ettiği yıllık 1.400 ton'luk light waxı şirkete veremeyeceklerini, ama haftalık 15 ton light wax ile mevcut kota sistemi içerisinde diğer müşterilerin kullanmadığı kota miktarının kendisine verilebileceğini ifade ettiklerini belirtmişler, bu durum üzerine Aslı Kimya yetkililerinin POAŞ'a karşı ticari hayatın gereklerine ters düşen tutumlar içerisine girdiklerini ifade etmişlerdir.

- Mevcut parafin üreticilerinin kapasitelerinin altında çalışması ve Aslı Kimya'nın aldığı light waxı üretimde kullanmak yerine spot piyasada satması

Müşterilerin kotalarını belirlerken mal alımının yanında üretim ve Ar-ge çalışmaları gibi unsurların dikkate alındığını belirten POAŞ yetkilileri, Aslı Kimya'nın POAŞ'tan aldığı bir kısım light waxı kendi üretiminde kullanmak yerine, işlemeden direkt olarak Ordu'daki bir firmaya sattığı yönünde izlenim elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili olarak Aslı Kimya'da yapılan görüşmede şirket yetkilisinin, light waxı işlemeden satmalarının söz konusu olmadığını, Ordu'daki Ant Kimya Ltd. Şti.'ye parafin sattıklarını ifade ettiği anlaşılmıştır. Aslı Kimya POAŞ'tan toplam 322 ton light wax almış olup, light wax alım ve satım faturaları çerçevesinde aşağıdaki tablo ortaya çıkmıştır.

Tablo 4- light wax alım ve satışları

Aslı Kimya light Wax Alışı			Ant Kimya'ya Yapılan Satış		
Tarih	Miktar (kg.)	Fiyat (kg/TL)	Tarih	Miktar (kg)	Fiyat (kg/TL)
		200.000	10.04.2001	14.500	221.535
18.05.2001	14.580	229.624	24.05.2001	14.580	279.624
18.06.2001	14.400	229.624	18.06.2001	14.400	270.000

Aslı Kimya, Ant Kimya'ya light wax değil, parafin sattığını iddia etmektedir. Ancak Aslı Kimya'nın aynı tarihlerdeki light wax alım fiyatları ile parafin satış fiyatları arasında en fazla 50.000 TL/kg. fark olduğu görülmektedir. Parafin üretim maliyetinin (330 \$/ton), hammadde maliyetinin (200 \$/ton) 1.65 katı olduğu, Aslı Kimya'nın

parafin olarak sattığını iddia ettiği ürünün satış fiyatının ise hammadde alış fiyatının 1.10 ile 1.20 katı arasında değiştiği ve kar unsuru da dikkate alındığında parafinin bu fiyatla satılamayacağı kanaatine varılmıştır.

Ayrıca, Aslı Kimya'nın satış faturalarına göre, "A-2 arıtılmış 58-60" türü parafini Nisan 2000 ayında 511.500 kg/TL.'den satarken aynı ayda başka bir tür parafini, 221.535 kg/TL.'den sattığını iddia etmesi, aynı dönemde hammaddeyi 200.000. kg/TL'den alması ve bu hammaddenin üretimde %25 oranında fire verdiği hususları dikkate alındığında çelişkili bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu açıklamalar çerçevesinde; Aslı Kimya'nın light waxı, işlemeden Ant Kimya'ya sattığı sonucuna ulaşılmaktadır.

- POAŞ'ın İleri Sürdüğü Gerekçelerin ve Mal Vermeyi Kesmesinin Rekabeti Kısıtlayıcı Amacı Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

POAŞ'ın kıt olan light waxı firmalar arasında ayrımcılık yapmadan ekonomik bakımdan en verimli şekilde dağıtım sorumluluğu bulunmaktadır. POAŞ'ın herhangi bir gerekçe olmaksızın yıllardır mal sağladığı, düzenli müşterilerine mal vermeyi kesmesi piyasadaki rekabeti kısıtlayabilecek bir davranıştır. Aslı Kimya ile yapılan müşteri sözleşmesinin 9. maddesi, müşterinin aldığı light waxı kendi üretiminde kullanacağına yönelik düzenleme getirmektedir. Kıt olan ürünlerin verimli şekilde kullanılmasına yönelik bu maddenin düzenli müşteri olmayan Aslı Kimya tarafından ihlal edilmesi sözleşmenin yenilenmemesini haklı gösterebilecek nedenlerdendir.

Öte yandan, POAŞ'ın mal vermeyi kesme yoluyla pazarda rekabeti sınırlandırmak veya ortadan kaldırmak amacını ve/veya etkisini taşıyıp taşımadığının tespitinde, hakim durumdaki teşebbüsün müşterilerinin pazarında faaliyet gösterip göstermediği hususu da dikkate alınmalıdır. Bu durumun varlığı halinde, rakip alıcılarına mal verme ve hizmet sunma imkanına sahip hakim durumdaki teşebbüsün rakiplerine mal vermeyi kesmesinin, nihai ürün ve hizmet piyasasındaki rekabeti kısıtlama amacına yönelik olduğu söylenebilecektir. Ancak, POAŞ'ın parafin üretiminde faaliyeti bulunmadığından, şikayet konusu davranışın rekabeti sınırlama amacı taşımadığı anlaşılmıştır.

POAŞ'ın arz açığı bulunan light wax pazarında, düzenli bir müşterisi olarak kabul edilemeyecek olan Aslı Kimya'ya, müşteri sözleşmesinin yenilenmemesi suretiyle mal vermeyi kesmesinin haklı nedenlere dayandığı, bu davranışın piyasadaki rekabeti kısıtlayıcı etkisi ve amacı bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

J- SONUÇ

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde,

- Petrol Ofisi A.Ş.'nin müşteri sözleşmesini yenilememek suretiyle Aslı Kimya Petrol Ürünleri ve Isı Sistemleri İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'ne mal vermeyi kesmesinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesini ihlal etmediğine, dolayısıyla anılan teşebbüs hakkında soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına; şikayetin reddine

OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.